

[สารคดี]

1949-1990 | 41 years

Seub Nakhathien

รำลึก ๓๐ ปี สืบ นาคะเสถียร

180.-

ภาพถ่ายในปี ๒๕๖๓
บ้านพักของหัวหน้าฯ สิบ นาคะสถิตย์
บริเวณที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง
ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ในสภาพเดิม

๒
โคลง อินท์ กาพย์ กลอน
เพียงลุ่ม

๕
วาดเมือง
โรงภาพยนตร์สกาลา

๘
เรื่องเด่นประจำฉบับ

๑๒
จากบรรณาธิการ
ร้ออยู่

๑๔
ธรรมชาติ กำมาโซว
วงจรฤดูฝน
ของดอก-ผล สบจิต

๑๖
holistic
ธรรมชาติเขียวชอุ่มทุกสิ่ง

๑๘
วิทย์คิดไม่ถึง
หลุมพรางโซขณา

๒๔
ASEAN Capitalization
ตาฮีส (Tais) "ประวัตินศาสตร์
บนพื้นผ้า" ของตีบอร์-เลสเต

๑๓๒
สารคดีพิเศษ
ช่างเชือกสุดท้าย
กับชายสองแผ่นดิน

๑๕๔
hidden (in) museum
"Reel Tape" อดเสนท์
เทป้วน ก่อนตลับครองเมือง

๑๕๖
ท้ายครัว
เห็นตบเต่าและดงโสน
ที่บ้านสามเรือน

วาดภาพประกอบโดย : ชัญญิ์กานต์ สุคนทรังษิ์

ปีที่ ๓๖
ฉบับที่
๔๒๖
กันยายน
๒๕๖๓

๒๖
รำลึก ๓๐ ปี
สืบ นาคะเสถียร
๓๐ เรื่องราวขับเคลื่อนชีวิตสืบ
และการอนุรักษ์ธรรมชาติ

๘๙
Wild Frame Special
Huai Kha Khaeng

๑๐๖
สืบ นาคะเสถียร
ในความทรงจำของข้าพเจ้า

๑๑๘
ย้อนรอย "สังสรรค์สมทบ"
๓๐ ปีของการ "อนุรักษ์ธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม ก่อนโลกม้วน"
ดร. สุรวท ดวงแฉ

๒๒ / รำลึก ๓๐ ปี สืบ นาคะเสถียร

นับจากปี ๒๕๓๓ วันที่ ๑ กันยายนของทุกปีกลายเป็นวันสำคัญของคนในวงการอนุรักษ์ธรรมชาติและของอนุรักษ์ธรรมชาติทั่วประเทศ

สามสิบปีผ่านไปเรื่องราวของ สืบ นาคะเสถียร (๒๔๙๒-๒๕๓๓) ยังคงได้รับการเล่าขาน เขากลายเป็นตำนานของผู้พิทักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า ชำราชากรตัวเล็ก ๆ ที่กล้าหาญยืนหยัดคัดค้านโครงการของรัฐและอิทธิพลที่คุกคามผืนป่าโดยไม่หวั่นเกรงอันตราย เขายังเป็นนักวิชาการหัวก้าวหน้าที่น่าเสนอแนวทางเพื่อให้ทั้งมนุษย์และธรรมชาติอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

ในวาระ ๓๐ ปีการจากไปของ สืบ นาคะเสถียร จึงเป็นโอกาสสำคัญอีกครั้งหนึ่งที่ *สารคดี* ตั้งใจนำเสนอเรื่องราวชีวิตของสืบที่ก้าวเดินมาพร้อมกับการอนุรักษ์ธรรมชาติใน "๓๐ เรื่องราวซบเคื่อนชีวิตสืบและการอนุรักษ์ธรรมชาติ" โดย จูดีพันธ์ พัฒนมงคล ประมวลเรื่องราวช่วง ๔๑ ปีของชีวิตสืบ และ ๓๐ ปีหลังจากที่เขาทำให้กระแสการอนุรักษ์ตื่นตัวทั่วประเทศ วันชัย ตันติวิทยพิทักษ์ อดีตบรรณาธิการบริหารนิตยสาร *สารคดี* ผู้เขียนสารคดีชีวิตอันน่าสะเทือนใจของ สืบ นาคะเสถียร เมื่อ ๓๐ ปีก่อนนั้น กลับมาทบทวนชีวิตของสืบอีกครั้งใน "สืบ นาคะเสถียร ในความทรงจำของข้าพเจ้า"

กลางปี ๒๕๓๓ นั้นเอง *สารคดี* ได้ตีพิมพ์บทสัมภาษณ์ "อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อนโลกมัวมน" ระหว่าง สืบ นาคะเสถียร กับ สุรพล ดวงแข สองนักวิชาการด้านการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า ก่อนที่อีก ๒ เดือนต่อมาสืบจะยิงตัวตาย สามสิบปีผ่านไปจึงน่าติดตามว่า สุรพล ดวงแข มีความคิดเห็นอย่างไรกับการอนุรักษ์ในบทสัมภาษณ์ "ย้อนรอย 'สังสรรค์สนทนา' ๓๐ ปีของการ 'อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อนโลกมัวมน'"

เรื่องราวของสืบคงไม่สมบูรณ์ หากขาดเรื่องราวของสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งที่เหล่าช่างภาพสัตว์ป่าเมืองไทยมาร่วมกันถ่ายทอดใน "wild frame : Huai Kha Khaeng Special"

๓๒ / ช่างเชือกสุดท้ายกับชายสองแผ่นดิน

หากพูดถึง "ช่าง" ในภาษาไทยกลางหรือ "เกอซอ" ในภาษาปกากะญอ เชื่อว่าทุกคนรู้จักกันดีแต่ไหนแต่ไรแล้ว แต่ถึงกระนั้นเมื่อมันปรากฏตัวต่อหน้าก็ยากที่จะอดใจไม่ให้ตื่นตื่นหรือรู้สึกสั่นไหวเป็นพิเศษ

ชวนมารู้จักอีกมิติของเจ้าสี่ขาขนาดใหญ่ในฐานะสัตว์เลี้ยงที่เป็นสัตว์ป่า กับเจ้าของชาวปกากะญอผู้มีความเชื่อว่าช่างคือ "เจ้าแห่งแผ่นดิน"

สัมผัสเรื่องราว การเดินทาง และความผูกพันระหว่างคนกับช่าง และการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดจากแรงสั่นสะเทือนของเปลี่ยนแปลง ๓

วงจรฤดูฝน
ของดอก-ผล
ส้มจัด

เรื่อง สุชาดา ลิมปี ภาพ บันลิติ์ บุญยะรัตเวช

๖ ข้าสู่กรกฎาคม-สิงหาคมของทุกปี ดอกส้มจี๊ดจะบานสะพรั่ง ดอกที่ผลิีก่อนใครเมื่อร่วงแล้วก้านก็ติดผลจิ๋วประดับแทนที่รวดเร็ว วงจรที่เริ่มจากเพียงเมล็ดเดียวนั้นน่าสนุกนับแต่เมล็ดแทงราก ปีผ่านปี กล้าเล็กๆ จะผลิใบเขียวมันรูปไข่จนเติบโตเป็นไม้พุ่ม กระทั่งถึงฤดูกาลเหมาะสม อากาศชื้น-ฝนพราว ดอกจิ๋วจะเรียงร่าออกมาจับกลุ่มรวมกัน เป็นช่อสั้นตามซอกใบและปลายกิ่ง

ดอกเดี่ยวสีขาวสะอาดลักษณะเป็นปลายแยกห้ากลีบพากันส่งกลิ่นหอมจัด เมื่อบานเต็มที่ราว ๑.๕-๒.๕ เซนติเมตร จะเห็นเกสรตัวผู้จำนวนมาก เป็นช่วงที่ ผึ้งตัวจ้อยผลัดกันมาเซยชมช่วยผสมเกสร

เมื่อดอกร่วงหล่นผลส้มกลมจิ๋วจะผุดแทน โตเต็มที่ราว ๑.๕-๓ เซนติเมตร ในหนึ่งผลมีหนึ่งถึงสามเมล็ด เปลือกผิวบางสีเขียวมีกลิ่นหอมใช้เป็นส่วน ประกอบสำคัญทำน้ำมันหอมระเหยได้ หากกินเปลือกดิบก็เป็นยาขับลม แก้ ท้องอืด ท้องเฟ้อ เนื้อ-น้ำที่เปรี้ยวจัดใช้ทำน้ำผลไม้หรือแยมทาขนมปังกิน อร่อยลิ้นชุ่มคอ

ครั้นผลสุกเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอมเขียว เหลืองทองหรือสีส้ม เนื้อรสเปรี้ยว อมหวานนิยมคั้นน้ำทำน้ำพริกรสแซบซ่า ผลแก่ยังดองเกลือจนเค็ม ตากแห้ง อมเป็นยาแก้ไอแก้เจ็บคอ

นำคิดว่าสรรพคุณวิตามินเอ วิตามินซี และกรดหลายชนิดจากผลส้มจี๊ด อาจคือเหตุผลที่ธรรมชาติบรรจงออกแบบให้เจ้าจิ๋วผลิดอกออกผลฤดูฝน ๓

ธรรมชาติเยียวยาทุกสิ่ง

ห ลังการกักตัวอยู่บ้านอันยาวนาน ผู้คนไม่น้อยรู้สึกเหนื่อยล้าทั้งร่างกายและจิตใจ การกินดื่มอาหารเลิศรสที่สั่งจากร้านโปรดหรือดูหนังฟังเพลงผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ มีอาจช่วยฟื้นคืนความอ่อนล้าได้ สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ทำให้กลับมาใช้ชีวิตซ้ำอีกครั้งคือการสัมผัสธรรมชาติ และกิจกรรมที่ทำให้ได้สัมผัสธรรมชาติมากที่สุดคือการเดินป่า

งานวิจัยหลายชิ้นมีข้อสรุปว่าการเดินป่าช่วยให้สุขภาพดีขึ้น เช่น งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่นพบว่า การเดินป่าหรืออาบป่าทำให้ระดับฮอร์โมนความเครียดและความดันโลหิตลดลง การนอนหลับและสมาธิดีขึ้น นอกจากนี้ฮอร์โมนหรือจุลินทรีย์ในป่าบางชนิดยังช่วยสร้างภูมิคุ้มกันในร่างกาย ดังนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นจึงสนับสนุนให้การเดินป่าหรืออาบป่าเป็นมาตรการส่งเสริมสุขภาพเชิงป้องกันสำหรับประชาชน และจัดทำเส้นทางเดินป่าทั่วประเทศ

ผู้เชี่ยวชาญเป็นคนหลงใหลการเดินป่า และพบว่าประโยชน์ต่อสุขภาพจิตไม่แพ้สุขภาพกาย นอกเหนือจากความสนุกสนานและมีมิตรภาพกับเพื่อนร่วมทางขณะเดินตามลำพังท่ามกลางสรรพเสียงรอบป่า หรือในเส้นทางขรุขระหรือสูงชันยากลำบาก หากใช้โอกาสนี้ย้อนดูกายใจดูตัวเอง เช่น รับรู้จังหวะการหายใจ จังหวะการเดิน สภาพอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด ก็จะค้นพบตัวเอง หรือมุมมองชีวิตทางที่ต่างออกไป

เมื่อเดินบ่อย ๆ ก็จะมีสติของตัวเองมากขึ้น รู้ว่าจะเอาชนะอุปสรรคขัดขวางการเดิน โดยเฉพาะอุปสรรคทางใจอย่างไร เช่น เมื่อเดินอยู่บนทางสูงชัน หากพุ่งความสนใจอยู่ที่ปลายเท้าและพื้นดินที่

ห่างออกไปอีกสองสามช่วงเท้า แทนการมองไกลที่ปลายทาง เราจะสามารถพาตัวเองขึ้นไปสู่ยอดเขาสูงชันได้อย่างไม่ห่อถอย แล้วเมื่อมองกลับมาก็จะประหลาดใจและภูมิใจว่าเราเดินขึ้นมาได้อย่างไร

บ่อยครั้งที่ความสงบเงียบและเยือกเย็นของป่าโน้มน้าวจิตใจเราสงบสุข แม้ภายนอกจะเต็มไปด้วยเสียงอึกทึกหรือสถานการณ์ไม่เป็นดังหวัง เช่น ไม่เห็นพระอาทิตย์ยามเช้า เพราะสภาพอากาศไม่เป็นใจ ฝนตกหนัก ลมแรง อากาศหนาวจัด เพื่อนร่วมทางทำเรื่องไม่ถูกใจ เราก็สามารถกลับมาดูใจตัวเองได้ว่ารู้สึกเช่นไร ชอบ ไม่ชอบ ร่างกายตอบสนองอย่างไร เวลาเหนื่อยร่างกายส่งเสียงร้องอย่างไร และใจเราตอบสนองอย่างไร

อยากหยุด หรืออยากไปต่อ เหล่านี้ล้วนเป็นการเรียนรู้ตัวเองจากการเดินป่า

การเดินป่าเพื่อให้ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ทั้งร่างกายและจิตใจจึงไม่ใช่การมุ่งเน้นพิชิตเป้าหมายปลายทาง แต่เป็นการเปิดสัมผัสทั้งกายและใจเพื่อรับรู้ความเป็นไปของสรรพสิ่งรอบตัว ทักทายและสัมผัสธรรมชาติ บ้างโอบกอดต้นไม้ บ้างฟังเสียงใบไม้เสียดสีกัน หรือสัมผัสถึงความร้อนเย็นของต้นไม้ รับรู้กลิ่นดินกลิ่นใบไม้ซึ่งแต่ละจุดล้วนแตกต่างกัน นี่คือการเปิดประสาทการรับรู้ ซึ่งนอกจากจะดีด้ากับความงาม ยังเกิดการจดจ่อหรือมีสมาธิ

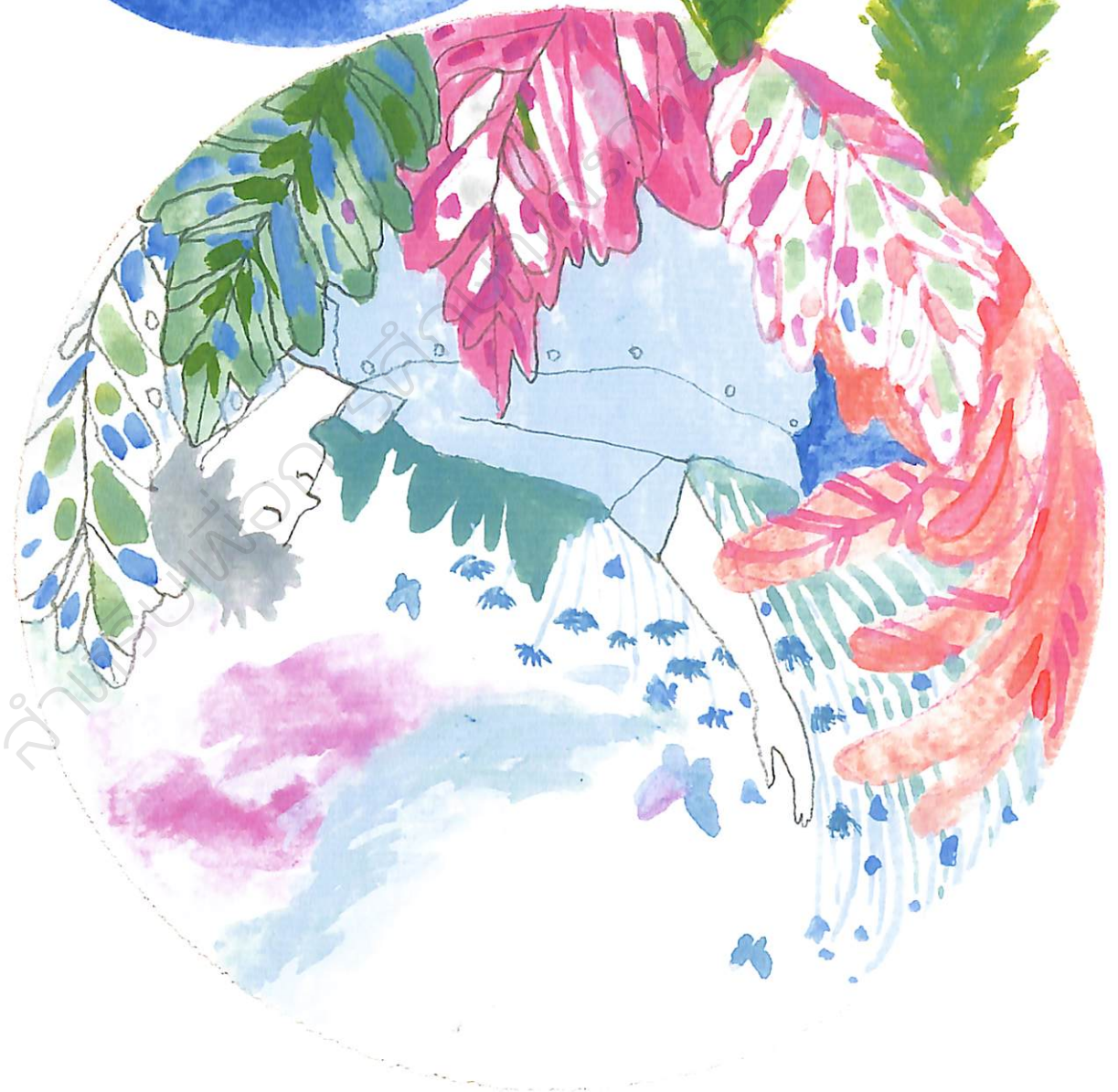
การอาบป่าจึงไม่ใช่แค่ชำระล้างร่างกาย แต่ยังช่วยชำระล้างจิตใจด้วย ๓

อาบป่า ทำได้ทุกที่

- เดินสั้น ๆ ในสวนใกล้บ้าน ในการศึกษาชาวอังกฤษในเมืองต่าง ๆ ๒ หมื่นคน โดยให้สัมผัสธรรมชาติด้วยการเดินในสวนสาธารณะหรือป่าวันละ ๒๐-๓๐ นาที ได้อย่างมีนัยสำคัญ
- เดินป่า ๑ วัน หากมีเวลา ๑ วัน ผู้เชี่ยวชาญการเดินป่าในประเทศญี่ปุ่นแนะนำให้อยู่ในป่าประมาณ ๔ ชั่วโมง และเดินประมาณ ๕ กิโลเมตร ถ้ามีเวลาแค่ครึ่งวัน ให้อยู่ในป่า ๒ ชั่วโมง
- ค้างคืนในป่า ผลการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นพบว่า การเดินป่าแบบ ๓ วัน ๒ คืน ทำให้การทำงานของเซลล์เม็ดเลือดขาวซึ่งทำหน้าที่ฆ่าเซลล์มะเร็งเพิ่มขึ้นครึ่งหนึ่ง (๕๒.๖ เปอร์เซ็นต์) และคงการทำงานระดับนั้นไว้ต่อไปได้อีก ๓๐ วัน
- ธรรมชาติทำให้เด็กมีความสุข ในการศึกษานักเรียนประถมฯ จำนวนเกือบ ๓๐๐ คน ต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าเด็กที่ไม่ได้ใกล้ชิดธรรมชาติ
- จัดบ้านหรือห้องทำงานให้มีสีเขียว มนุษย์เราไทยหาธรรมชาติและสีเขียวของต้นไม้ไปไหนถูกง่าย แม้จะเป็นสีเขียวจากไม้ประดับต้นเล็ก ๆ ในห้องทำงานก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยผ่าตัดที่อยู่ในห้องกระจกซึ่งมองเห็นต้นไม้ในห้องได้จะใช้เวลาพักฟื้นในโรงพยาบาลสั้นกว่าผู้ป่วยผ่าตัดที่อยู่ในห้องผนังปิดทึบ เพราะต้นไม้ช่วยลดความเครียดและความเจ็บปวด

ՀԵՐԱՆՈՒՄ

หลุมพรางโฆษณา

การโฆษณาไม่ว่ายุคไหนก็พึ่งพาความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของลูกค้านั่นเป็นสิ่งสำคัญ ยิ่งยุคนี้ที่การค้าขายผ่านโทรทัศน์และออนไลน์ได้รับความนิยมสูงเราก็ควรมีความรู้ ความเข้าใจทางจิตวิทยาพื้นฐานด้านความคิดความอ่านของเราเองมากพอ เพื่อจะได้ไม่ตกอยู่ในสถานะใช้จ่ายเกินตัว

กลเม็ดแรกของการโฆษณาที่พบบ่อยฝรั่งเรียกว่าเป็น mere-exposure effect คือ การอัดโฆษณา...กรอกใส่หูใส่ตาให้มากที่สุดนั่นเอง

เรื่องนี้วงการเพลงใช้กันมานาน เวลาออกอัลบั้มใหม่ก็จะอัดไปโรมาต แรกสุดจะเปิดเพลงที่คาดว่าจะติดหูที่สุดแล้วค่อยปล่อยเพลงอื่น ๆ เป็นลำดับ (สมัยก่อน) หมุนวิทยุไปคลื่นไหนก็จะได้ยินเพลงไปโรมาตมาเป็นพิเศษ ฟังครั้งแรก ๆ เราอาจคิดว่าเพลงนี้ไม่เพราะเลย แต่พอฟังทุก ๆ วันก็กลับเพราะขึ้นมาได้ ถ้าเป็นโฆษณาขายของก็อาจพ่วงด้วยสโลแกนเพลงหรือจังหวะจึงเกิด ฯลฯ ที่ช่วยให้ติดหูง่ายขึ้น ในทางจิตวิทยานั้นรู้กันดีว่ายิ่งเจอโฆษณามากขึ้นนำไปสู่การตัดสินใจซื้อง่ายขึ้นโดยไม่รู้ตัว

ขอแค่มีเงินมากพอที่จะโฆษณาให้บ่อยเข้าไว้ วิธีการนี้ก็เยี่ยมและใช้ได้ผลดีจริงๆ

การโฆษณาอีกแบบหนึ่งเรียกว่า subliminal advertising ยังเป็นที่ถกเถียงกันว่าถูกจริยธรรมหรือเปล่า

คำว่า "subliminal" พจนานุกรมศัพท์แพทยศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า "ต่ำกว่าขีดกักกัน" ในที่นี้หมายถึงการโฆษณาที่รับรู้ได้จาก "จิตใต้สำนึก" เท่านั้น

เรื่องตั้งต้นขึ้นในวันที่ ๑๒ กันยายน ค.ศ. ๑๙๕๗ ที่สตูดิโอแห่งหนึ่งในกรุงนิวยอร์ก มีนักวิจัยการทดลองชื่อ เจมส์ วิคารี (James Vicary) เปิดแถลงข่าวว่าขณะฉายภาพยนตร์ในโรง เขาทดลองฉายสโลแกน "ดื่มโคคา-โคลา" และข้อความ "กินป๊อปคอร์น" ฉายซ้ำๆ แบบ "แฟลช" คือขึ้นภาพแวบเดียวสั้นๆ ชนิดไวจนเราแทบไม่สังเกตเห็นหรือไม่อาจรับรู้ได้ด้วย "จิตสำนึก" ปรกติ เขาสรุปการทดลองว่า ยอดขายป๊อปคอร์นเพิ่มขึ้น ๑๘.๑ เปอร์เซ็นต์ ขณะที่ขายโค้กเพิ่มขึ้น ๕๗.๗ เปอร์เซ็นต์

ผลก็คือ...เขาโดนดำเนินคดียกฎแหกแพทไม่ทัน สื่อบางรายก็แรงระดับบอกว่า "ยินดีต้อนรับสู่โลกแห่ง 1984" (1984 คือชื่อนิยายดัง มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับเผด็จการที่ควบคุมและจับตามองประชาชนด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ)

แต่ก็มีผู้ทำการทดลองซ้ำว่าจะได้ผลจริงตามที่วิคารีกล่าวอ้างหรือไม่ รายที่

รับรู้กันกว้างขวางหน่อยคือการทดลองใน ค.ศ. ๒๐๐๖ ของทีมนักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยยูเทรคต์ (University of Utrecht) ประเทศเนเธอร์แลนด์ และอีกครั้งใน ค.ศ. ๒๐๑๕ โดยทีมงานของบีบีซี ลอนดอน

การฉายแบบแฟลชมักเลือกเวลา ๑๐ ใน ๑,๐๐๐ ส่วนของวินาทีในแต่ละครั้ง ผลการทดลองทั้งสองครั้งแตกต่างกันพอสมควร ทีมแรกได้ข้อสรุปว่าการทำ subliminal advertising จะได้ผลก็ต่อเมื่อเป็นสินค้าที่ผู้ชมรู้จักและชื่นชอบอยู่บ้าง แต่กลับใช้ไม่ได้กับแบรนด์ดังมากๆ เช่น โคคา-โคลา คือไม่ช่วยให้ขายดีขึ้น

ขณะที่การทดลองของบีบีซีได้ข้อสรุปว่า การให้เลือกร้านเปล่ากับน้ำชาเย็นหนึ่ง (ที่เลือกมาทดลอง) ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แปลเป็นไทยได้ว่าวิธีการนี้ล้มเหลว ใช้การไม่ได้

(ใครสนใจรายละเอียดการทดลองสองครั้งที่กล่าวมานี้ลองไปอ่านที่ www.bbc.com/news/magazine-3087843)

นั่นสะท้อนว่าการโฆษณาแบบแฟลชยังไม่มีการยืนยันเป็นมั่นเหมาะว่าใช้เพิ่มยอดขายได้จริงๆ ฉะนั้นก็ไม่ต้องกังวลใจว่าจะมีใครมา "ล้างสมอง" แบบที่เราไม่รู้ตัวด้วยวิธีนี้

กลเม็ดที่ ๓ คือการอ้างอิงความนิยมหรือคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญหรือคนดังในประเทศไทย โฆษณาที่ใช้เทคนิคนี้

Subliminal
messages

TVO ชื่อปเลฆซาร่า

CAUTION CAUTION CAUTION CAUTION CAUTION

สามารถติดตามอ่านวารสารใหม่ได้ที่

<http://libapp.rmutp.ac.th/newBook/?cat=10>

- ห้องสมุดเทเวศร์
- ห้องสมุดพระนครเหนือ
- ห้องสมุดโชติเวช
- ห้องสมุดพณิชยการพระนคร

